

УДК 341.232.351.74

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.52>

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
З ПРИКОРДОННИМИ ВІДОМСТВАМИ СУСІДНІХ ДЕРЖАВ
У СФЕРІ БЕЗПЕКИ КОРДОНУ
ДО ТА ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ**

Олішевський І.В.,

*начальник сектору кримінального аналізу
відділу кримінального аналізу
та інформаційно-аналітичного забезпечення
(з місцем дислокації м. Краматорськ)
Управління оперативно-розшукової діяльності
Східного регіонального управління
Державної прикордонної служби України*

Олішевський І.В. Порівняльний аналіз міжнародного співробітництва Державної прикордонної служби України з прикордонними відомствами сусідніх держав у сфері безпеки кордону до та після повномасштабного вторгнення Росії.

У статті досліджено трансформацію механізмів міжнародної співпраці Державної прикордонної служби України з прикордонними відомствами суміжних держав та агентством FRONTEX в умовах воєнного стану після повномасштабного вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 року. Проаналізовано нормативно-правову базу міжнародного співробітництва ДПСУ та основні напрями взаємодії з прикордонними відомствами сусідніх держав до початку війни та після її початку. Встановлено, що до 2022 року співпраця базувалася на багатосторонньому підході (обмін інформацією, спільні патрулювання, навчання, угоди про місцевий прикордонний рух). Виявлено нові військові, гібридні та транскордонні загрози на державному кордоні України внаслідок російської агресії. Досліджено специфічні заходи, запроваджені на кордоні України: спрощення режимів пропуску біженців, відкриття тимчасових пунктів реєстрації, пріоритетний пропуск гуманітарних вантажів, активізація спільних патрулювань, інтенсифікація обміну оперативною інформацією. Відзначено повне припинення прикордонної співпраці з Білоруссю.

Проаналізовано еволюцію співпраці ДПСУ з агентством FRONTEX, яка після 24 лютого 2022 року перейшла від переважно технічної допомоги до активної оперативної взаємодії, включаючи розгортання персоналу FRONTEX на кордонах України з країнами ЄС, надання гуманітарної та розширеної технічної підтримки. Оцінено ефективність цієї співпраці за показниками скорочення часу очікування на кордоні, підвищення рівня обміну досвідом та забезпечення безпечного виїзду вразливих категорій населення.

Доведено, що воєнний стан зумовив необхідність швидкої трансформації механізмів взаємодії ДПСУ з міжнародними партнерами, зосередивши її на практичних завданнях: забезпеченні пропуску біженців, організації гуманітарних коридорів, спрощенні процедур для гуманітарних вантажів, спільній протидії контрабанді та нелегальній міграції. Результати дослідження можуть бути використані для удосконалення механізмів міжнародної співпраці у сфері прикордонної безпеки в умовах воєнного стану.

Ключові слова: Державна прикордонна служба України, прикордонна безпека, міжнародне співробітництво, FRONTEX, сусідні держави, воєнний стан, російська агресія, інтегроване управління кордонами.

Olishevskiy I.V. Comparative analysis of international cooperation between the State Border Guard Service of Ukraine and border agencies of neighboring states in the field of border security before and after the full-scale Russian invasion.

The article examines the transformation of the mechanisms of international cooperation of the State Border Service of Ukraine with the border agencies of neighboring states and the FRONTEX agency under martial law after the full-scale invasion of the Russian Federation on February 24, 2022. The regulatory framework of international cooperation of the State Border Service of Ukraine and the main areas of interaction with the border agencies of neighboring states before and after the war are analyzed. It is established that until 2022, cooperation was based on a multilateral approach

(information exchange, joint patrols, training, agreements on local border traffic). New military, hybrid and cross-border threats on the state border of Ukraine as a result of Russian aggression are identified. Specific measures introduced on the border of Ukraine are studied: simplification of refugee transit regimes, opening of temporary registration points, priority passage of humanitarian cargo, activation of joint patrols, intensification of the exchange of operational information. The complete cessation of border cooperation with Belarus was noted.

The evolution of cooperation between the State Border Service of Ukraine and the FRONTEX agency was analyzed, which after February 24, 2022 moved from mainly technical assistance to active operational interaction, including the deployment of FRONTEX personnel at the borders of Ukraine with the EU countries, the provision of humanitarian and extended technical support. The effectiveness of this cooperation was assessed in terms of reducing waiting times at the border, increasing the level of exchange of experience, and ensuring the safe departure of vulnerable categories of the population. It is proven that martial law has necessitated the rapid transformation of the mechanisms of interaction between the State Border Service of Ukraine and international partners, focusing it on practical tasks: ensuring the passage of refugees, organizing humanitarian corridors, simplifying procedures for humanitarian cargo, joint counteraction to smuggling and illegal migration. The results of the study can be used to improve mechanisms of international cooperation in the field of border security under martial law.

Key words: State Border Service of Ukraine, border security, international cooperation, FRONTEX, neighboring states, martial law, Russian aggression, integrated border management.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну, розпочате 24 лютого 2022 року, кардинально змінило безпекове середовище в Європі та поставило нові виклики перед системою охорони державного кордону України. В умовах воєнного стану істотно трансформувалися функціональні завдання Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ), яка стала однією з ключових складових сил оборони держави, виконуючи бойові завдання із захисту територіальної цілісності та одночасно забезпечуючи пропуск через кордон мільйонів біженців, гуманітарних вантажів та інших легальних переміщень.

Актуальність дослідження обумовлена стрімкою трансформацією методів та інструментів співпраці ДПСУ з прикордонними відомствами сусідніх держав та міжнародними організаціями, зокрема з Європейською службою прикордонної та берегової охорони (далі – FRONTEX), у нових безпекових реаліях. В умовах війни міжнародна підтримка набуває вирішального значення для забезпечення ефективного контролю кордонів, протидії транскордонній злочинності та нелегальній міграції, забезпечення гуманітарних потреб та доступу до міжнародної допомоги.

Крім того, з початком повномасштабного вторгнення відбулися істотні зміни в оперативному середовищі на кордоні України: значно збільшилися пасажиро-транспортні потоки в напрямку країн ЄС, з'явилися нові ризики та загрози, пов'язані з військовими діями, виникла необхідність організації гуманітарних коридорів та управління масовими міграційними процесами. За таких умов ефективна міжнародна співпраця стала невід'ємною складовою національної стратегії забезпечення безпеки кордону.

Метою даної статті є комплексне дослідження механізмів міжнародної співпраці Державної прикордонної служби України з прикордонними відомствами суміжних держав та агентством FRONTEX у сфері забезпечення безпеки державного кордону в умовах воєнного стану, з'ясувати форми та напрями взаємодії, включаючи приклади спільних операцій, виявити вплив повномасштабної російської агресії з 2022 року на інституційну співпрацю.

Стан опрацювання проблематики. Тематика міжнародної співпраці прикордонних органів України, зокрема в контексті взаємодії з FRONTEX, залишається досить актуальною та активно досліджується в останні роки, особливо після початку повномасштабної війни в 2022 році. Окремі аспекти цієї проблематики були предметом дослідження О.О. Белогубової, І.М. Блощинського, А.І. Балендра, А.О. Гнатія, О.В. Ільченко, О.С. Задорожного, Н.О. Коцан, Г.С. Копачинської, Ю.І. Фетько та інших вчених.

Виклад основного матеріалу. Міжнародне співробітництво України у сфері прикордонного контролю – це комплекс заходів, спрямованих на гармонізацію стандартів, посилення безпеки, обмін інформацією, залучення міжнародної технічної допомоги та координацію з партнерами для ефективного управління кордонами, протидію транскордонним загрозам і зміцненню національної безпеки, особливо в умовах воєнних викликів [1, с. 235]. Діяльність ДПСУ у галузі міжнародного співробітництва спрямована на максимальне сприяння реалізації основних завдань відомства через спільну з партнерами протидію загрозам національній та міжнародній безпеці на державному кордоні України. Загальна протяжність сухопутної ділянки державного кордону України становить

5637,982 кілометра, що є лінією розмежування території України з сімома державами: Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією, Молдовою, Білоруссю та Росією [2]. Таким чином, це зумовлює розгорнуту багатосторонню правову основу міжнародного співробітництва ДПСУ з цими сусідніми державами, яку складає система нормативно-правових актів різного рівня – від міжнародних договорів до відомчих документів. Між урядом України та урядами цих країн було укладено наступні двосторонні угоди: 1) Угода між Урядом України і Урядом Республіки Беларусь про співробітництво з прикордонних і митних питань (17 грудня 1992 р.); 2) Договір між Україною і Республікою Польща про правовий режим українсько-польського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань (12 січня 1993 р.); 3) Договір між Україною і Словацькою Республікою про режим українсько-словацького Державного кордону, співробітництво та взаємодопомогу з прикордонних питань (14 жовтня 1993 р.) ; 4) Угода між Україною і Російською Федерацією про співробітництво і взаємодію з прикордонних питань (3 серпня 1994 р.); 5) Угода між Урядом України і Урядом Республіки Молдова про співробітництво з прикордонних питань (4 листопада 1994 р.); 6) Договір між Україною та Угорською Республікою про режим українсько-угорського державного кордону, співробітництво та взаємодопомогу з прикордонних питань (19 травня 1995 р.); 7) Договір між Україною та Румунією про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань (17 червня 2003 р.) [3]. Також, правову основу взаємного забезпечення безпеки на кордонах становлять протоколи про спільне патрулювання кордону з прикордонними відомствами сусідніх держав, як наприклад, Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Головним Комендантом Прикордонної варті Республіки Польща про спільне патрулювання та інші [4].

На підставі вищезазначених нормативних актів, можна виділити наступні напрямки співпраці на кордонах: 1) функціонування контактних пунктів для обміну інформацією та координації (наприклад, Рені-Джурджулешть, Порубне-Сірет, Шегені-Медика та ін.); 2) обмін інформацією про ризики та загрози на спільному кордоні; **3)** проведення спільних патрулювань на сухопутних або річкових ділянках; 4) спільні навчання та тренування з надзвичайних ситуацій або охорони кордону [3]; 5) Реалізація угод про місцевий прикордонний рух [5]. Проте, слід зауважити, що нормативно-правовою базою для напрацювання Угод про місцевий прикордонний рух між Україною та сусідами країнами-членами ЄС була Постанова Європейського парламенту та Ради ЄС (Regulation (EC)) № 1931/2006 від 20 грудня 2006 року. Ця постанова встановила правила місцевого прикордонного руху на зовнішніх сухопутних кордонах держав-членів ЄС та внесла зміни до положень Шенгенської конвенції [6, с. 2-3]. Крім цього, враховуючи особливості географічного положення з деякими сусідніми країнами встановлювалися особливі напрямки співпраці характерні лише їм. До прикладу, з Польщею передбачено проведення спільних навчань та тренувань з відпрацювання взаємодії при надзвичайних ситуаціях, обмін інформацією в рамках Віртуального контактного центру [9]. З Румунією здійснюється координація при паводках, спільне виявлення радіоактивних матеріалів, проведення спільних тренувань з ліквідації наслідків повеней на річці Тиса [3]. З Молдовою в Україні реалізація проєкту спільного контролю на українсько-молдовському кордоні за підтримки Місії ЄС з прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM); здійснення контролю придністровської ділянки [10]. З Білоруссю передбачався спільний контроль та координація дій під час сезонних міграцій диких тварин через державний кордон, спільні заходи з протидії браконьєрству в прикордонних водоймах [3].

Однак, у 2022 році повномасштабне вторгнення Росії в Україну призвело до суттєвих змін у характері загроз на державному кордоні України. Перед Україною постали нові військові, гібридні загрози, загрози транскордонного характеру. До *військових загроз* можна віднести ризик повторного вторгнення з території Білорусі та РФ; ракетні обстріли прикордонних територій та об'єктів прикордонної інфраструктури; заслання диверсійно-розвідувальних груп через державний кордон; провокації на ділянках кордону, що знаходяться поблизу зони бойових дій. *Гібридні загрози* проявляються у використанні біженців як інструменту гібридної агресії (організація міграційних криз), поширення дезінформації серед населення прикордонних регіонів, здійснення кібератаки на інформаційні системи прикордонних відомств, провокації з метою дискредитації українських прикордонників [7, с. 273]. В перші дні, тижні війни люди масово намагалися покинути Україну, щоб не піддавати загрозі смерті своє життя, життя дітей, рідних. Через великий потік людей та фізичну неспроможність повного прикордонного контролю – здійснення повної ідентифікації і верифікації осіб, що перетинають кордон, знизило нашу і держав-сусідів прикордонну безпеку. Така ситуація створює *загрози транскордонного характеру*: спроби незаконного вивезення культурних цінностей, антикваріату; незаконне переміщення зброї, боєприпасів, вибухових речовин через кордон; організація каналів незаконного переправлення осіб, які ухиляються від мобілізації; зростання організованої злочинності в прикордонних регіонах; контрабанда підакцизних товарів в умовах по-

гіршення соціально-економічної ситуації та інші. Особливо небезпечного характеру набули загрози на кордоні з Молдовою. Росія намагалася дестабілізувати ситуацію в Придністров'ї та спробувати втягнути цей регіон у війну проти України, активізуючи проросійські групи у Гагаузькій автономії, використати території Молдови для переміщення диверсійних груп, контрабанди зброї з території України до Придністров'я та у зворотному напрямку [8].

Ці всі загрози зумовили термінове запровадження специфічних заходів на кордоні України. Серед спільних напрямків співпраці, що були запроваджені з більшістю сусідніх країн, особливо відзначається значне спрощення режимів пропуску біженців з України було реалізовано прикордонними службами Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії та Молдови. Ця робота дозволила ефективно впоратися з масштабним потоком вимушених переселенців.

Для оперативного реагування на безпрецедентний міграційний потік були відкриті мобільні та тимчасові пункти реєстрації й прийому біженців, що суттєво розвантажило основні пункти пропуску. Пріоритетний пропуск гуманітарних вантажів став важливим напрямком співпраці, що забезпечив своєчасне надходження критично необхідної допомоги для цивільного населення та оборонних потреб України. Активізація спільних патрулювань, особливо на ділянках з підвищеним ризиком, дозволила ефективніше протидіяти протиправній діяльності на кордоні в складних безпекових умовах.

Суттєво інтенсивніше здійснюється обмін оперативною інформацією в режимі реального часу між прикордонними відомствами, що підвищило рівень ситуаційної обізнаності та швидкість реагування на загрози. Особлива увага приділяється контролю щодо нелегального переміщення осіб, зброї та товарів подвійного призначення, що стало критично важливим в умовах широкомасштабного збройного конфлікту.

Відносини з Білоруссю взагалі зазнали кардинальних змін у негативному напрямку. Відбулося, повне припинення будь-якої прикордонної співпраці після початку вторгнення Росії з території Білорусі. Натомість, Україна впровадила односторонні заходи інженерного облаштування, фортифікацій та мінування прикордонної смуги, було закрито всі пункти пропуску на спільному кордоні. З 2003 року запроваджувалися тристоронні програми співпраці між Польщею, Білоруссю та Україною за фінансової підтримки ЄС. Проте, наступна Програма транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна 2021–2027 років спочатку була підготовлена у тристоронньому форматі як продовження попередньої плідної та успішної транскордонної співпраці. Однак через використання білоруською владою мігрантів на зовнішніх кордонах ЄС та подальшу участь Білорусі у військовій агресії Росії проти України у 2022 році транскордонне співробітництво з Білоруссю було призупинено і як наслідок, Програма 2021–2027 має двосторонній характер [17].

Отже, до 2022 року співпраця України з прикордонними відомствами сусідніх країн була досить подібною за формами та базувалася на багатосторонньому підході: обмін інформацією, спільні патрулі, навчання, угоди про прикордонний рух. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну докорінно змінило характер та інтенсивність прикордонної співпраці між Україною та сусідніми державами. В умовах безпрецедентної кризи були сформовані нові пріоритети та формати взаємодії Державної прикордонної служби України з колегами із сусідніх країн. Почалося стрімке розширення форматів співпраці з країнами ЄС, в умовах загроз – підтримка гуманітарного транзиту, посилення антиконтрабандних заходів, інтенсифікація реагування на кризу біженців, участь у спільних безпекових ініціативах. Білорусь стала єдиним винятком – через її участь у збройній агресії будь-яка форма співпраці була припинена, а контроль на кордоні набув суто оборонного характеру.

Слід врахувати, що з семи країн, з якими безпосередньо межує Україна, чотири належать до Європейського Союзу (Польща, Румунія, Угорщина, Словаччина), а три є частиною Шенгенської зони (Польща, Угорщина та Словаччина). Особливістю політики ЄС є не лише вільне пересування між країнами-членами, а й спільний підхід до охорони та функціонування зовнішнього кордону, що дозволяє трактувати його як цілісне явище. Тому особливе значення для розвитку співпраці з прикордонного контролю має правова база взаємодії України з Європейською Агенцією з прикордонної та берегової охорони (далі – FRONTEX). У 2007 році було підписано Робочу домовленість між Україною та FRONTEX, що розширила можливості технічної співпраці та обміну інформацією [12]. Однак з правової точки зору важливіша подія відбулася у 2017 році, коли набула чинності Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Як зауважує О. О. Белогубова, Угода про асоціацію на пряму не згадує у тексті FRONTEX, однак найважливішим є пункт «е» частини 2 статті 16 Угоди про асоціацію, де визначається, що співробітництво буде також спрямоване на розвиток оперативних заходів у сфері управління кордонами шляхом «навчання, обміну найкращими практиками, зокрема технологічні аспекти, обмін інформацією з дотриманням встановлених правил та, у разі потреби, обмін офіцерами зв'язку, ефективну імплементацію принципу інтегрованого управління кордонами, посиленні

рівня безпеки документів, розвитку ефективної політики повернення, зокрема у її регіональному вимірі, обміні поглядами щодо нелегального працевлаштування мігрантів» [13, с. 5]. Таким чином, цей документ уперше створив правову основу для розміщення на території України повноцінних місій FRONTEX з оперативними повноваженнями.

Після початку повномасштабного вторгнення РФ у лютому 2022 року механізми цієї угоди було активовано в максимально короткі терміни, що дозволило європейським прикордонникам долучитися до управління міграційною кризою.

Варто відзначити, що з початком дії воєнного стану було внесено зміни до низки нормативно-правових актів, які регламентують порядок перетину кордону та діяльність ДПСУ. Зокрема, розширено повноваження щодо обмеження виїзду окремих категорій громадян, спрощено процедури пропуску гуманітарної допомоги, врегульовано питання тимчасового закриття окремих пунктів пропуску тощо.

Співробітництво ДПСУ з FRONTEX розвивалося поступово і до російського вторгнення 2022 року включало такі напрями: *обмін інформацією та аналіз ризиків* (участь України в мережі аналізу ризиків FRONTEX для країн Східного партнерства (EBRAN), спільний аналіз загроз на східних кордонах ЄС, обмін статистичними даними щодо нелегальної міграції та транскордонної злочинності); *спільні операції та навчання* (участь українських прикордонників у якості спостерігачів в операціях FRONTEX на зовнішніх кордонах ЄС, спільні навчання та тренінги з виявлення підроблених документів, протидії нелегальній міграції, управління потоками в пунктах пропуску); *технічна допомога та обмін досвідом* (передача технічних засобів для охорони кордону, участь у пілотних проєктах з впровадження новітніх технологій контролю кордону, обмін кращими практиками з питань інтегрованого управління кордонами); *розвиток спільної системи підготовки кадрів* (гармонізація навчальних програм, підготовка інструкторів для навчальних закладів ДПСУ, стажування українських прикордонників у навчальних центрах країн ЄС) [11; 12].

Після 24 лютого 2022 року співпраця з FRONTEX зазнала кардинальних змін. Варто виділити кілька аспектів цих трансформацій:

1. *З початку повномасштабного вторгнення FRONTEX розпочав активну оперативну взаємодію на кордонах держав-сусідів України.* Було розгорнуто персонал FRONTEX (близько 500 співробітників) на кордонах України з країнами ЄС для допомоги в регулюванні міграційних потоків, створення координаційних пунктів у польових умовах для оперативного реагування на виклики, спільне патрулювання ділянок кордону для запобігання нелегальному перетину [14].

2. *Надання гуманітарної допомоги.* Діяльність FRONTEX сприяла безпечній евакуації цивільного населення, забезпеченні належних умов для біженців у пунктах пропуску, було організовано гуманітарні коридори.

3. *Розширена технічна підтримка.* FRONTEX забезпечив значну матеріальну підтримку українських прикордонників, особливо в найбільш несприятливий зимовий період ведення війни. Спеціальною Грантовою угодою підписаною в січні 2023 року було покрито матеріальні витрати на предмети такого роду як тепла зимова форма, електрогенератори, переносні електростанції, польові кухні, насоси. Передача прикордонникам України спеціального обладнання для контролю кордону (тепловізори, прилади нічного бачення, засоби зв'язку). Надання транспортних засобів для підвищення мобільності прикордонних підрозділів. Крім матеріально-технічної підтримки, передбачається посилення можливостей ДПСУ щодо прикордонного контролю та спостереження за кордоном для запобігання та подолання нових викликів на західному кордоні України, підготовка ДПСУ до проведення спільних операцій під керівництвом FRONTEX, зокрема, згідно з майбутньою Угодою про вступ [15; 16].

Отже, ефективність співпраці з FRONTEX можна оцінити за такими показниками: *скорочення часу очікування на кордоні* – незважаючи на збільшення пасажиропотоку в 3-4 рази на західних ділянках, вдалося уникнути критичного перевантаження пунктів пропуску; *підвищення рівня обміну досвідом* – завдяки спільним заходам з протидії незаконній міграції та контрабанді, регулярним навчанням і тренінгам підвищується рівень відповідності ДПСУ європейським стандартам; *гуманітарна допомога* – забезпечено безпечний виїзд вразливих категорій населення (жінок, дітей, осіб з інвалідністю, людей похилого віку) та швидке пропускання гуманітарних вантажів.

Висновки. Російська агресія проти України у 2022 році докорінно змінила характер і масштаб міжнародної співпраці Державної прикордонної служби України з прикордонними відомствами сусідніх держав та міжнародними організаціями. Воєнний стан зумовив необхідність швидкої трансформації механізмів взаємодії та запровадження нових форм співробітництва. Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки:

1. Нормативно-правова база міжнародного співробітництва ДПСУ зазнала суттєвих змін, спрямованих на адаптацію до умов воєнного стану, зокрема в частині спрощення процедур пропуску

гуманітарної допомоги, розширення повноважень іноземних прикордонників на території України, врегулювання питань спільного контролю кордону.

2. Співпраця з FRONTEX перейшла на якісно новий рівень – від переважно технічної допомоги до активної оперативної взаємодії, включаючи спільні операції, розгортання персоналу FRONTEX на кордонах України, підтримку в управлінні міграційними кризами та технічне оснащення українських прикордонників.

3. Взаємодія з прикордонними відомствами сусідніх держав зосередилася на вирішенні практичних завдань: забезпеченні швидкого та безпечного пропуску біженців, організації гуманітарних коридорів, спрощенні процедур для гуманітарних вантажів, спільній протидії контрабанді та нелегальній міграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Блик Ю.О. Міжнародне співробітництво у сфері прикордонного контролю. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 6. 2024. С. 234–240. URL: http://apnl.dnu.in.ua/6_2024/38.pdf.
2. Протяжність кордонів України. *Європа без бар'єрів*. URL: <https://europewb.org.ua/protyazhnist-kordoniv-ukrayiny/> (дата звернення: 10.05.2025).
3. Міжнародні договори України про співробітництво з прикордонних питань з суміжними державами. *Державна прикордонна служба України*. URL: <https://dpsu.gov.ua/uk/mizhnarodni-dogovori-ukrayini-pro-spivrobitnictvo-z-prikordonnih-pitan-z-sumizhnimi-derzhavami> (дата звернення: 10.05.2025).
4. Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Головним Комендантом Прикордонної варті Республіки Польща про спільне патрулювання: від 15.09.2009 р. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_150#Text (дата звернення: 10.05.2025).
5. Міжнародні договори України про інформаційне співробітництво (обмін інформацією) прикордонних відомств. *Державна прикордонна служба України*. URL: <https://dpsu.gov.ua/uk/mizhnarodni-dogovori-ukrayini-pro-informacijne-spivrobitnictvo-obmin-informacijeyu-prikordonnih-vidomstv> (дата звернення: 10.05.2025).
6. Мітряєва С. Місцевий прикордонний рух (Local Border Traffic): щодо модифікації Угоди між Україною та Словаччиною: експертно-аналітичний матеріал. 13 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2011-06/pr_ruh-6dc38.pdf (дата звернення: 10.05.2025).
7. Кірієнко В.М. Загрози прикордонній безпеці України в умовах збройного конфлікту. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2/2024. С. 272–274. URL: http://lsej.org.ua/2_2024/67.pdf (дата звернення: 10.05.2025).
8. Придністров'я в російсько-українській війні: три сценарії розвитку подій: 6 вер. 2022 р. *Аналітичний центр ADASTRA*. URL: <https://adastra.org.ua/blog/pridnistrovya-v-rosijsko-ukrayinskij-vijni-tri-scenariyi-rozvitku-podij> (дата звернення: 10.05.2025).
9. Офіцери-прикордонники з України пройшли навчання в Польщі: 7 лип. 2023 р. *Міністерство внутрішніх справ України*. URL: <https://mvs.gov.ua/news/oficeri-prikordonniki-z-ukrayini-proisli-navcannia-v-polshhi> (дата звернення: 10.05.2025).
10. Консультативна рада EUBAM закликає національні відомства до подальшої модернізації управління кордонами: 27 лист. 2019 р. *Міністерство внутрішніх справ України*. URL: https://mvs.gov.ua/press-center/news/Konsultativna_rada_EUBAM_zaklika_nacionalni_vidomstva_do_podalshoi_modernizacii_upravlinnya_kordonami_26372 (дата звернення: 12.05.2025).
11. Working arrangement on the establishment of Operational Cooperation between the European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union (Frontex) and the Administration of the State Border Guard Service of Ukraine of 11 June 2007. URL: https://frontex.europa.eu/assets/Key_Documents/Working_Arrangements/WA_with_Ukraine.pdf (дата звернення: 12.05.2025).
12. Європейська Агенція з прикордонної та берегової охорони (FRONTEX): Європейська та євроатлантична інтеграція. *Державна прикордонна служба України*. URL: <https://dpsu.gov.ua/uk/european-border-and-coast-guard-agency-frontex> (дата звернення: 12.05.2025).
13. ОО Белогубова О.О. Зовнішньополітичне співробітництво України та FRONTEX в контексті реалізації угоди про асоціацію та надання статусу кандидата. *Академічні візії*. Випуск 23/2023. С.1-8. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/787> (дата звернення: 12.05.2025).
14. <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/5-3-million-ukrainians-have-entered-eu-since-the-beginning-of-the-invasion-HbXkUz>.

15. Helping Ukrainian border guards secure borders in harsh winter conditions, Frontex, 23 January 2023. URL: [https:// frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/helping-ukrainian-border-guards-secure-borders-in-harsh-winter-conditions-VkdY9m](https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/helping-ukrainian-border-guards-secure-borders-in-harsh-winter-conditions-VkdY9m) (дата звернення: 10.05.2025).
16. Beyond EU borders. *FRONTEx*. URL: <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/beyond-eu-borders/our-international-projects/> (дата звернення: 12.05.2025).
17. Програма: історична довідка. *Interreg next Poland-Ukraine*. URL: <https://pl-ua.eu/ua/pages/586> (дата звернення: 12.05.2025).